

II

Euskal Herriko Dokumentazio Zerbitzuak: begirada bat

Teresa Agirreazaldegi, Idoia Camacho, Carmen Peñafiel eta Milagros Ronco

UPV/EHUko Kazetaritza Saileko irakasleak
Profesoras del Departamento de Periodismo de la UPV/EHU

Laburpena: Euren adierazpide guztietan (orokorrak, espezializatuak, publikoak, pribatuak, barrukoak, etab.), bibliotekak eta dokumentazio zerbitzuak, informazio- eta ezagutza-gizarterako oinarritzko azpiegiturak dira. Euskal Herrian mota horretako zer zerbitzu dagoen aztertzen du ikerketak, horien ezaugarriak, baliabide material eta pertsonalak analizatuz, eta ondare, egindako lan, eskaintako zerbitzu eta erabiltzaileen inguruko datuak eskainiz.

Resumen: Servicios de documentación del País Vasco: una mirada. En sus diferentes manifestaciones (generalistas, especializados, públicos, privados, internos, etc.), las bibliotecas y servicios de documentación son infraestructuras y servicios claves en la sociedad de la información y del conocimiento. La investigación examina la implantación de estos servicios en el País Vasco, analizando sus características, recursos materiales y personales, y proporcionando datos sobre fondos, servicios ofertados y usuarios, entre otros.

SARRERA

Informazio gutxi dago Euskal Herriko dokumentazio zerbitzuen inguruan. Nekez aipa daitezke jatorri profesionaleko txostenak, ikerketa sistematikoa urria da eta zaharkitua geratu da, azkar aldatzen ari den esparrua baitugu. Hutsune hori bete nahian, ikerketa proiektu zabal bat egiten ari gara. Gure helburua, alde bate-tik, Euskal Herriko Dokumentazioaren sektorea analizatzea eta ezagutzea da eta, bestetik, dokumentazio zerbitzuen direktorio publiko bat osatzea. Egitasmoa Euskal Herriko Unibertsitateak finantzatu du.

Ikerketa hau deskriptiboa izateaz gain, ebaluatiboa eta prospektiboa ere bada. Bi ataletan banatu dugu, lehenengo atalean komunikabideetako dokumentazio zerbitzuak aztertu ditugu, eta lortutako emaitzak hainbat argitalpenetan zabaldu dira jada (1) (2) (3); bigarren atalean, gainontzeko azpiegitura eta dokumentazio zerbitzuak analizatu ditugu. Ikerketaren datu adierazgarrienak azaltzen saiatuko gara hurrengo lerroetan.

Testu honi azken ukituak ematen ari ginela, gure ikerketan eragina duten bi albisterei berri jakin genuen. Lehenak zioen Espainiako Biblioteka Nazionalak bere *Biblioteka Espainiarren Direktorioa* webgune berrian integratu duela. Direktorioaren arduradunarekin harremanetan jarrita, ekimena aspaldikoa dela jakin dugu,

1976koa hain zuzen ere, baina ikusgarritasuna datu basearen kokapen berriak eman dio, dudarik gabe. Bigarren albistea, Kataluniatik etorri da, eta dio Generalitateak Kataluniako liburutegi espezializatuen datu basea jarri duela bere webgunean, eta kontsultatu ahal dela. Aurreko albisteez egiaztatzen digute gure ikerketak baduela gaurkotasuna. Ezagutza zabaltzeaz gain, gaiak bere garrantzia baduela ohartarazteko eta direktorioaren beharra sentiarazteko balio badu, bere funtzioa ondo beteta egongo da.

AURREKARIAK

Direktorioak

Lehenago aipatu dugun moduan, Euskal Herriko dokumentazio zerbitzuen inguruan dauden ikerketak urriak dira; guztien artean aipagarriena *La Documentación en la Comunidad Autónoma del País Vasco (Dokumentazioa Euskal Autonomia Erkidegoan)* egitasmoa da. Proiektua 1993tik 1995era bitartean egin zen, Artxibo, Liburutegi eta Dokumentazio Zentroetako Profesionalen Elkarteak (ALDEE) eman zuen beka bati esker. Galdetegiak erabilita, EAEko 91 dokumentazio zentzoren datu bilduma osatu zuten ikerlariek, eta zentro bakoitzean datu hauek jaso zituzten: izena, helbidea eta landutako gaiak. Direktorioa ez zen inoiz argitaratu; ikerketaren emaitzak, ordea, Fesabid-en kongresuan (Artxibistika, Bibliotekonomia, Dokumentazio eta Museistakako Espainiako Federazioa) aurkeztu ziren (4), baita ALDEE elkartearen buletinean ere (5).

Direktorioei dagokienez, aipagarriak dira 80ko hamarkadan Eusko Ikaskuntzak osatu eta liburutatu zituen Euskal Herriko artxiboen (6) eta liburutegien zentsuak (7).

Bere aldetik, 1995ean, Espainako Biblioteka Nazionalak (BNE) bere *Directorio de Bibliotecas Españolas (Espainiako Biblioteken Direktorioa)* jarri zuen Interneten, Ariane OPAC-en (*online public access catalog*). Egitasmoa ez zen berria; 1976tik, Kultura Ministerioarekin batera, horren aurrekoa osatu zuen: *Espainiako Liburutegien Gida*. Gidaren kontsulta hasieran paperean eta gero ordenagailuetan egin zen, PIC egitasmoaren barruan (Informazio Kulturalako Guneak). Garai hartan, *Aldizkako Argitalpenen Katalogoa* egiteko helburuarekin kontaktatu zuten liburutegiekin; eskola liburutegien zerrenda, ordea, Hezkuntza Ministeriotik jaso zuten. Gaur egun, ildo beretik dihardute *Prentsa Hemeroteken Bildumak* osatuz. 2008an, datu basea aplikazio berrian instalatu zuten, eta 2009an, webgune berrian (<http://www1.bne.es/DIBI-ConsultaWEB/inicio.jsp>).

Direktorioan 10.535 erregistro daude (2009-09-23), eta aldiro kontaktatzen dute liburutegi guztiekin datuak eguneratzeko; laster, ordea, zerbitzu bakoitzak ahal izango du Interneten zuzenean bere datuak gehitu eta aldatu (8). Arabako 224 erregistro daude, Gipuzkoako 362, Bizkaiko 349 eta Nafarroako 159. Lurralde guztiak kontuan hartuta, liburutegi hauek ditugu: eskolakoak 282, espezializatuak 306, orokorrak/publikoak 454, nazionalak 1 eta unibertsitatekoak 51. Bakoitzetik hurrengo datu hauek jasotzen ditu direktorioak:

- Bibliotekaren izena.
- Biblioteka mota.
- Sortu zen urtea.
- Erakundea.
- Zerbitzu mota.
- Helbide osoa.
- Telefonoa.
- Posta elektronikoa.
- Gaiak.
- Funtsak.
- Zerbitzuak.
- Harrera.
- Ordutegia.
- Datuen eguneratze data.

Bilaketetan hainbat irizpide erabil daitezke, eragile boolearrekin konbinatuta (*eta, edo, izan ezik*):

- Bibliotekaren izena.
- Helbidea: herria, lurraldea, elkarte autonomoa (zerrenda), herrialdea (zerrenda).
- Gaiak (700 baino gehiago agertzen dira zerrendan, bibliotekek proposatuta).
- Funtsak (40 mota).
- Funtsen mendea —hemerografikoak barne— (zerrenda).
- Zerbitzua (60 baino gehiago zerrendan).
- Biblioteken arteko mailegua.
- Biblioteka mota: guztiak, eskolakoa, espezializatua, orokorra/publikoa, nazionala/erregionala/elkarte autonomikoa, unibertsitarioa).
- Mendekotasun mota: guztiak, administrazio autonomikoa, administrazio lokala, administrazio publiko zentrala, herrialdeko administrazioa edo uharterkoa, partzuergoa, entitate pribatua, eliza, besteak).
- Funts hemerografikoak.

Sistemak estatistikak eskaintzen ditu, irizpide hauen arabera: lurraldeko banaketa, liburutegi mota, mendekotasunaren arabera eta harrera mota. Automatikoki osatutako estatistika horietaz aparte, BNEk ez du datuekin inongo azterketarik egin.

Dokumentazio zerbitzuak, liburutegiak eta artxiboak ezagutzeko, lanbide elkarrekin bide bat eskaintzen dute. Asnabi Nafarroako Liburuzainen Elkarteak Nafarroako liburutegien errolda du bere webgunean (<http://www.asnabi.com/bibliotecas-de-navarra>), liburutegi bakoitzaren kontaktu datuekin; ez dago, ordea, dokumentazio zerbitzuen erroldarik, ezta artxiboarik ere. Frantziako ADBS elkarteak (Informazio eta Dokumentazioaren Profesionalen Elkarteak) dokumentazio zentroen urtekaria dauka Interneten, 400 helbiderekin (<http://www.adbs.fr/>), baina horietatik bi besterik ez dira Euskal Herrikoak. Horietaz gain, hainbat helbide lortzeko,

ALDEE, Sedic (Dokumentazio eta Informazioaren Espainiako Elkarte) eta Exit (informazioaren tratamenduan adituen direktorioa) erabili ditugu.

Katalogo kolektiboak

Direktorioek liburutegi eta dokumentazio zentrozen datu orokorrak eskaintzen dituzte; katalogoek, ordea, haien funtsen berri zehatza ematen dute. Euskal Herrian hainbat katalogo kolektibo ditugu. Eusko Jaurlaritzaren webgunean bi katalogo kontsulta daitezke: *EIPS* eta *Bilgunea*. *EIPS*, *Euskadiko Irakurketa Publikoko Sarea*, EAEko udal liburutegietako *online* katalogoa da, eta *Bilgunea* Euskal Autonomia Erkidegoko hainbat erakunde publiko eta pribatutako bibliografia funtsek osatutako katalogo kolektiboa da. Azken horretan datuak urtean hainbatean kargatzen dira, eta koordinazioa Eusko Jaurlaritzaren Kultura Sailari dagokio. *Bilgunean* parte hartzen duten erakundeen artean Legezko Gordailua, Eresbil, EAEko ehun udal liburutegitik gora, Eusko Jaurlaritzako sailtako liburutegiak, Euskal Herriko Unibertsitatea, Deustuko Unibertsitatea, Mondragon Unibertsitatea, Sancho el Sabio, Arabako Foru Aldundia, Labayru Ikastegia eta *Ondare bibliografikoa* (Loiolako Santutegia, Gasteizko Seminarioa...) ditugu.

Nafarroako liburutegien funtsak ezagutzeko *Nafarroako liburutegi publikoen katalogo kolektiboa* eta *Nafarroako ondare bibliografikoaren katalogo kolektiboa* ditugu (inprimatutako agirien erregistro katalogafikoak, inprimategiaren hasieratik 1910. urtera artekoak), biak Nafarroako Gobernuaren webgunean kontsulta daitezke. Bestalde, Nafarroako Liburutegi Orokorra 1940tik lurraldeko ondare bibliografikoa gordetzen eta zabaltzen ari da, Liburutegi Publikoen Sistemaren koordinazio gunearen lana betetzen du, eta Legezko Gordailua kudeatzen du. 2005etik, Nafarroako Biblioteka eta Filmoteka 20.000 metro koadroko eraikuntza berri batean bildu dituzte.

Bestalde, *Frantziako Katalogo Kolektiboaren* webguneak *Biblioteka eta ondare dokumentalen errepertorio nazionala* jasotzen du (<http://ccfr.bnf.fr/>), non 4.800 biblioteka eta 1.700 funtsen informazioa ematen den; horietatik hamalau helbide Euskal Herrikoak dira.

Administrazioa eta legedia

Azpimarratu beharra dago Euskal Autonomia Erkidegoan botere publikoen aldetik inizatiba eta lidergo falta dagoela arlo honetan. 1979tik Gobernuko organoetatik datorren legedi bibliotekarioa eskasa eta garrantzi gutxikoa da, ez dago bidea markatuko duen biblioteka lege bat, Espainiako Estatuko toki ia guztietan dagoen lez (9). 7/1990 Legeak, uztailaren 3koak, Euskal Kultur Ondareari buruzkoak, udal liburutegiak soilik arautzen zituen, kanpoan utziz EAEko zentro inportanteenak, foru aldundietako liburutegiak eta biblioteka eta dokumentazio zerbitzu espezializatuak eta pribatuak. 11/2007 Legeak ere, urriaren 26koak,

Euskadiko Liburutegiei buruzkoak, kanpoan uzten ditu zentro horiek, baina Irakurketa Publikoaren Sarean sartzeko aukera ematen die, «beren zerbitzuak herri-tar orori zabaltzen badiete».

Profesionalek sarritan salatu dute erregulazioa falta dela (10) (11) (12), baita sektorearen lidergoa aurrera eramango duten erakunde enblematikoak ere. Joana Albret Bibliotekonomia Mintegiak 1998an jada honela adierazten zituen eremuaren egoera eta beharrak:

- a) Euskal Herriko biblioteka, dokumentazio zentro eta artxiboen egoera, oro har, kezkarria da: arazo eta gabezia handiak daude. Bereziki euskararen estatusari eta erabilerari dagokienez, egoera biziki txarra da.
- b) Alor honen arazo eta gabeziei aurre egiteko politika aktiboago eta eragin-korrago bat eskatzen dugu. Orobat, euskal erkidegoetan horretarako legeak egitea.
- c) Euskal Biblioteka Nazional bat eskatzen dugu, alegia, Euskal Herri osoko biblioteken arteko lotura eta koordinazioa bideratuko lukeen biblioteka. Herri agintariei eskatzen diegu lehenbailehen beharrezkoak diren elkarrizketak eta gestioak egin ditzaten proiektu historiko hori abiarazteko.
- d) Bereziki, euskarak pairatzen duen bazterketari konponbidea emateak lehen-tasun osoa behar luke izan. Euskal Agentzia Katalogafiko bat eskatzen dugu alor honetako arazoak bideratzeko (13).

Azken hoge urteotan, Estatuko autonomia erkidego gehienek liburutegiei buruzko legeak onartu dituzte, baita legedi horien barruan liburutegi nagusiak sortu ere: Andaluzia, Aragoi, Asturias, Madril, Murtzia, Gaztela eta Leon, Valentzia... Bakoitzak bere lurraldean, Biblioteca Nacional delakoak estatu mailan dituen funtzioen antzekoak ditu. Kataluniako Liburutegi Legea (bigarrena, 1993koa) osatuena eta pentsatuena da Estatuko gainerakoen artean.

Nafarroan Biblioteca General de Navarra deiturikoa izango da liburutegi nagusia, eta Instituto Navarro de Bibliografía sortu dute liburutegi horren itzalean, Bibliografía Navarra ekoizteko xedearekin. Bitartean, Euskal Autonomia Erkidegoan aipatutako 11/2007 Legeak dioena noiz beteko itxaron beharko da, laugarren xedapen gehigarrian Liburutegien Legea indarrean sartu eta gehienez ere 18 hilabetera Euskadiko Liburutegia eratuko dela adierazten baitu. Baina oraindik ez da eratu.

IFLaren eskaerari erantzunez, J. Lor-ek eman zuen argitara 1997an bere «Guidelines for legislation for national services». Bertan ordura arteko definizioak aztertu zituen eta hiru dimentsio bereizi zituen biblioteka nazionalaren kontzeptuan: ondarea (biblioteka zahar edo klasikoek euren herrialdeetako altxor literarioei ematen diete garrantzia), azpiegitura (koordinazioa, lidergoa eta beste bibliotekei emandako zerbitzuak azpimarratzen dira) eta zerbitzu nazional hedatuak (batez ere garatu gabeko herrialdeetan, bertako azken erabiltzaileei emandako zerbitzuak nabarmentzen dira gehien) (14) (15).

Ikusten denez, Liburutegi nazionala da kultur komunitate baten erreferentzia bibliotekario nagusia bertako ondare bibliografikoaren bilketa eta kontserbazioa bermatzeko. Horrekin lotuta, hainbat zeregin ditu, nazioarteko erakundeek (Unesco, IFLA...) funtsezkotzat edo komenigarritzat jo dituztenak; zeregin horietan garrantzitsuenak lurraldeko ekoizpen bibliografikoa jasotzea, bibliografia eta katalogo kolektiboak elaboratzea, eta sistema bibliotekarioaren buru eta koordinatzaile izatea dira (16) (17). Liburutegi Nazionala ez izatea muga izugarria da herri baten garapen kulturalerako.

IKERKETA

Ikerketa bi zatitan antolatu genuen: komunikabideetako dokumentazio zerbitzuak 2008an aztertu genituen, eta gainontzeko dokumentazio egiturak, 2009an. Komunikabideetako dokumentazio zerbitzuen ikerketa esparrua mugatua, nahiko homogeneoa eta ikerketa taldearentzat gertukoa denez, gaia sakontasun handiarekin ikertu ahal izan genuen. Bigarren atala, ordea, oso esparru zabala eta heterogeneoa da: zentroak oso egitura desberdinekoak dira, sakabanatuta daude eta, barne egitura direnean, ez dira ezagunak erakundetik kanpo. Euskal Herrian Bibliotekonomia eta Dokumentazio ikasketa propioak ez egoteak, ezta profesionalen elkargorik ere (18), mugatu egiten du unibertso hori ezagutzea. Zailtasunak zailtasun, ikerketan lortutako datuak lagungarriak izango zaizkigu dokumentazioaren unibertso askotarikoa eta zabala hobeto ezagutzeko.

Ikerketako gaia

Euskal Herriko dokumentazio zerbitzuak aztertu nahi izan ditugu, baina zer dira *dokumentazio zerbitzuak*? Zerk eragiten du dokumentazio zerbitzu izatea? Ondareak? Funtzioak? Profesionalek? Informazio eta Dokumentazio Zientzietan erabiltzen den terminologia aztertuz, honela definitu dugu ikerketako gaia:

Dokumentazio zerbitzuak erabiltzaile talde baten behar informatiboak betetzeko eratzen diren informazio sistemak eta egiturak dira.

Definizio horretan funtzioak dira ardatza, baita aitortpen soziala eta profesionala ere. Historikoki egitura horiek hainbat izen izan dituzte: artxibo, biblioteka, dokumentazio zentro, informazio zerbitzu... Bibliotekak jakintzaren gotorleku izan dira historian zehar; xx. mendean, irakurketa publikoaren kontzeptuari lotuta agertu dira, hau da, herritarrok kulturaz jabetzeko daukagun eskubideari lotuta. Dokumentazio zerbitzuak, berriz, informazio zientifiko eta teknikoarekin lotuta daude sortzetik bertatik, hau da, xx. mendearen hastapenetatik, edo erabiltzaile talde zehatzekin, gehienetan ezagutza esparru espezializatuetaoak. Halere, liburutegien eta dokumentazio zerbitzuen arteko mugak ez dira beti oso garbiak izaten; batzuetan, liburutegian bertan kanpoko baliabi-

deei sarrera eskaintzen duen zerbitzua da dokumentazioa; hala, dokumentazioaz baliatuz, liburutegiaren funtsak iristen ez diren tokietara iristeko. Artxiboek dokumentu administratiboak jasotzen dituzte, hau da, erakunde, enpresa edota pertsona pribatuek beren eginkizunetan sortutakoak, denborarekin historikoak bilaka daitezkeenak. Edonola ere, ikerketak honako hau utzi du agerian: zerbitzu baten izendapena nahiko arbitrarioa izan daiteke, eta horretan tradizioak eragin handia izan dezake.

Unibertsoa

Salbuespenak albuespen ikerketan ez ditugu aztertu EAEko artxiboak, horien datuak eta funtsen deskripzioak Irargi Euskadiko Dokumentu Ondarearen Zentroaren webgunean jasota daudelako jada (<http://www.snae.org/>); *Artxiboen Errolda* atalean, hain zuzen. Udal liburutegiak ere ez ditugu kontuan hartu ikerketan, hiriburuetakoak salbu. EAEko udal liburutegien helbideak eta katalogoak *Euskadiko irakurketa publikoko sarean* kontsulta daitezke (19). Era berean, Nafarroako udal liburutegien funtsak ezagutzeko *Nafarroako liburutegi publikoen katalogo kolektiboa* dugu, eta liburutegi horien datuak webgune berean daude (20). Bestalde, Frantziako Katalogo Kolektiboaren webgunean kontsulta daitezke funtsak, baita *Biblioteca eta ondare dokumentalen errepertorioa*, eta Iparraldekoak Pirinio Atlantikoetako Departamenduan aurkituko ditugu (21). Sare baten barruan dauden informazio zerbitzuak ere ikerketatik kanpo geratu dira; aztertu ditugu, ordea, horien bulego zentralak. Eskola eta institutuak liburutegiak ere ez ditugu aztertu. Zentro horiek guztiek berezko ezaugarri asko dituzte, eta merezi dute aparteko beste ikerketa batzuetarako gaia izatea.

Datu bilketa

Ikerketa egiteko, galdetegiaren metodologia erabili dugu, bi helbururekin: direktorioa osatzeko datuak jasotzea eta esparrua ikertzeko behar beste informazio bil-tzea. Galdetegian datuak bost ataletan sailkatu ditugu:

1. Enpresa edo erakundearen datuak:
 - Izena.
 - Lan arloa.
 - Sarea (publikoa/pribatua).
 - Webgunea.
2. Dokumentazio zerbitzuaren datuak.
 - Izena.

— Helbidea:

- Zerbitzuaren webgunea.
- Telefonoa.
- Faxe.
- Harremanetarako pertsona.
- Posta elektronikoa.
- Sarrera eta erabiltzaileak.
- Ordutegia.

— Sortu zen eguna.

— Zentroaren historia laburra.

— Atxikipen hierarkikoa.

— Kontsulta kopurua.

— Langile kopurua.

— Langileen ezaugarriak: titulazio akademikoa eta generoaren arabeko banaketa.

— Lanpostuak: kopurua eta generoaren arabeko banaketa.

3. Funtsak, ekipamendua, zerbitzuak eta ekoizpenak.

— Zerbitzuak.

— Ekipamendua.

— Funtsak: gaiak, lurralde eremuak, denbora eremuak, ezaugarriak eta hizkuntza.

— Ekoizpenak: datu baseak, gidak, inbentarioak eta gainontzeko ekoizpenak (ezaugarriak eta hizkuntza).

4. Ematen dituen beste zerbitzu batzuk, hau da, galdetegian beren tokia aurkitu ez duten egitasmo interesgarriak.

5. Dokumentazio zerbitzuaren egitasmoak etorkizunerako.

Dokumentazio zerbitzuen sailkapena errazteko asmoz, jarduera sektoreen zerrenda osatu eta galdetegiari gehitu genion. Honako jarduera sektore hauek proposatzen genituen:

— Administrazio publikoak.

— Aholkularitza, ingeniariaritza eta enpresei zuzendutako mota horretako zerbitzuak.

— Aisialdia eta ikuskizunak.

— Defentsa, ordena publikoa eta segurtasuna.

— Ekonomia eta ogasuna.

— Enplegua, sindikatuak eta elkarte patronalak.

— Gizarte lana.

— Hezkuntza, unibertsitateak eta ikerketa.

— Industria (zehazteko eskatu zitzaien).

— Informatika eta teknologia berriak.

- Ingurugiroa, energia eta lurreko zientziak.
- Kirola.
- Komunikabideak.
- Kultura eta ondarea.
- Lanbide elkarteak.
- Merkataritza eta kontsumoa.
- Nazioarteko harremanak eta garapenerako kooperazioa.
- Nekazaritza, abeltzaintza eta arrantza.
- Osasuna
- Turismoa.

Erantzunak

Galdetegia banatzeko, 233 helbide dituen datu base bat osatu genuen; ondoren, 2008ko urrian hasi ginen galdetegia bidaltzen posta elektronikoaren bitartez, euskaraz zein gaztelaniaz edota frantsesez, aurkezpen gutun batekin batera. Erantzun ez zuten zentroetan beste bi saio egin genituen 2009ko lehenengo lau hilabeteetan (lehenengo, posta arruntaren bidez, eta gero, berriro ere, posta elektronikoz). Hainbat kasutan barruko zerbitzua delako ez dugu erantzunik jaso. Horrela adierazi digute informazioa publiko egiteari uko egin dioten arduradun batzuek.

Galdetegiaren erantzun maila %37koa izan da; antzeko beste ikerketa batzuekin alderatuta, nahiko ehuneko altua dela esan daiteke. Dokumentazio zentroa duten komunikabide guztiek erantzun dute, hau da, 15ek; eta gainontzeko zentroetatik 72 erantzun jaso ditugu. Guztira, gure ikerketa egiteko, 87 dokumentazio zerbitzuren datuak izan ditugu.

Datuak gainbegiratu, normalizatu, sailkatu, etiketen bitartez indexatu eta itzuli ditugu, gero Interneten dagoen direktorioan jartzeko, *Gidadok* webgunean (<http://www.gidadok.com/>). Helburua informazio hori jendeari oro har eskaintzea izan da.

DATUEN AZTERKETA KUANTITATIBOA

1. Dokumentazio zentroak, lurraldeka

Zentroak honela daude banatuta lurraldeka: 16 Araban (guztiak Gasteizen), 40 Bizkaian (horietatik 27 Bilbon), 21 Gipuzkoan (horietatik 13 Donostian), 5 Iparraldean (horietatik 2 Baionan) eta 5 Nafarroa Garaian (horietatik 4 Iruñean). Erantzun gehien Arabatik jaso dugu, lurralde horretan bidalitako galdetegiaren %56 erantzun baitituzte; beste ertzean Nafarroa dugu, non bidalitako %7 besterik ez dugun jaso. Erdian geratzen dira Bizkaia (%48), Gipuzkoa (%32) eta Iparralde (%29).

2. Sortutako urtea

Zazpi zentro sortu ziren 1960. urtea baino lehenago: Ignacio Aldekoa kultur etxea, XIX. mendean (ez dute zehaztu urtea); Bizkaiko Abokatuen Elkargoko Biblioteka, 1838an; Bizkaiko Foru Aldundiko Liburutegia, 1907an; Azkue Biblioteka, 1919an; Baionako Euskal Museoa, 1924an; Radio Vitoria, 1934an, eta Koldo Mitxelena Biblioteka, 1939an. Zentro gehienak, ordea, 1976tik aurrera sortuak dira; garai emankorra 1986tik 1990era izan zen; izan ere, urte horietan 17 zerbitzu osatu ziren. Euskal Herriko zentroetan garai horretan dokumentazioaren informatizazioa eta datu baseen hedapena gertatu zen. Aztertutako zentro berriena 2006koa da.

3. Egituraren izena

Ikertu ditugun egiturak izendatzeko gehien erabiltzen den terminoa *dokumentazio* hitza da: 47 agerraldi; horietatik 30ek *dokumentazio zentro* dute izena. Ondoren, *biblioteka* terminoa dator: 27 agerraldi; zentro horietatik 16k dute *biblioteka* izena. Hirugarren lekuan *artxibo* terminoa dugu: 13 agerraldirekin; eta 5 zentrok dute *artxibo* izena. *Zerbitzu* terminoa 9 bider agertzen da. Aurreko terminoak honela konbinatzen dira euren artean: *biblioteka* eta *dokumentazio* hitzak 11 bider agertzen dira batera; *artxibo* eta *biblioteka*, behin; *artxibo*, *biblioteka* eta *dokumentazio*, 4 bider; *informazio* eta *dokumentazio*, 3 bider, eta beste horrenbeste *artxibo* eta *dokumentazio*. Ikus dezagun koadroan:

Terminoak zentroen izenetan		
47	Dokumentazio	30 Dokumentazio Zentro
27	Biblioteka	16 Biblioteka
13	Arxibo	5 Arxibo
4	Fonoteka	
Terminoen konbinaketa		
11	Biblioteka eta Dokumentazio	
4	Arxibo, Biblioteka eta Dokumentazio	
3	Informazio eta Dokumentazio	
3	Arxibo eta Dokumentazio	
1	Arxibo eta Biblioteka	

Izendatzeko moduak asko dira, eta batzuetan betebeharrak ere halaxe izaten dira. Honela azaldu du arduradun batek kontu hori: «Zerbitzua *artxibo* izenarekin izendatu da beti, nire kontratuan nire kargua *liburuzain* hitzarekin ageri da, baina egin pixka bat denetik egiten dut, artxiboko lana, liburuzain, dokumentazioa...» (22).

4. Sare mota: publikoa/pribatua

Ikertutako zentroak sare publikoan (%55) eta sare pribatuan (%43) banatzen dira; %3 sare bietan daude.

5. Sarrera

Sarrerari dagokionez, %61 barneko zerbitzuak dira, eta erakunde edota enpresako erabiltzaileak soilik onartzen dituzte. Portzentaje hori zerbait txikiagoa da sare publikoan (%55), sare pribatuan baino (63%). Aztertutako enpresetako, administrazioiko zerbitzuetako eta osasun zentroetako ia zerbitzu guztiak barrukoak dira.

6. Sektoreka

Sektoreari erreparatuz, honela banatzen dira ikertutako zentroak:

- Administrazioak eta Instituzioak (barrukoak): 10.
- Gizarte gaiak: 10.
- Hezkuntza: 8.
- I+G, Industria eta Enpresa: 7.
- Ingurumena: 8.
- Komunikabideak: 15.
- Kultura:
 - Biblioteka publikoak: 5.
 - Espezializatuak: 13.
- Osasuna: 8.
- Profesionalen elkargoak: 3.

7. Profesionalak

Ikertutako 87 zentroetan 442 lagunek lan egiten dute, eta horietatik %69 emakumezkoak dira.

Langile gutxiko zentroak dira gehienak: pertsona bateko 25 zentro daude (%29), eta %71k lau lagun baino gutxiago dituzte. Hamasei zentrok (%19) lau eta hamar langile artean dituzte. Zortzi zentrok (%10) hamar langile baino gehiago dituzte. Azken zentro horietatik bost liburutegi publiko handiak —lurralde edo hiriburuetakoa—, Administrazioaren eta instituzio batenak (Eusko Jaurlaritzak eta Eusko Legebiltzarra) edo komunikabide batena (ETB) dira. Esan beharra dago zortzi zentro horietan lan egiten dutela ikertutako lagileen %53k.

8. Profesionalen ikasketak

Galdetegietan 263 langileren heziketaren datuak eskaini dizkigute:

25	Graduatu-ondokoa (%10)
142	Lizentziadunak (%54)
29	Diplomadunak (%11)
20	Teknikari espezialistak (%8)
15	Teknikari laguntzaileak (%6)
28	Batxilergoa (%11)
4	Beste batzuk (%2)

Ikusten denez, oso maila altuko langileak dira: %75ek unibertsitate ikasketak dituzte. Ikus dezagun, baina, banaketa hori generoaren arabera:

- Emakumeen artean, 18 graduatu-ondokoak dira, 100 lizentziadunak, 20 diplomadunak, 13 teknikari espezialistak, 11 teknikari laguntzaileak, 14k dute batxilergoa eta 2 *beste batzuk* taldekoak dira, hau da, %76k ikasketa unibertsitarioak dituzte, eta %56 lizentziadunak dira.
- Gizonezkoei dagokienez, 7 graduatu-ondokoak dira, 42 lizentziadunak, 9 diplomadunak, 7 teknikari espezialistak, 4 teknikari laguntzaileak, 14k dute batxilergoa eta 2 *beste batzuk* taldean daude.

Emakumeen nagusitasuna handiagoa da, unibertsitate ikasketak dituztenen artean; gizonezkoena, berriz, teknikari espezialistak eta batxilergoa ikasketa maietan.

Ikerketaren bigarren atala egin genuenean, iruditu zitzaigun interesgarria izango zela ikasketen maila jasotzeaz gain, ikasketa horien jakintza arloak zehaztea. Hori dela eta, adierazle hori bigarren atalean bildutako datuetan dugu soilik.

Aztertutako 16 graduatu-ondokoetatik 9k, hau da, %56k, Dokumentazioko graduatu ondoko ikasketak egin dituzte; 7k, hau da, %43k, beste lerro batekoak egin dituzte: batek Historia, batek Arteak, bik Kooperazioa, batek Psikologia, batek Filologia eta beste batek zehaztu gabekoa.

Lizentziadunen ikasketak honela daude banatuta: %36k Historia ikasi dute; %11k, Dokumentazioa; %10ek, Filologia; %8,6k, Filosofia eta Letrak; %7k, Kazetaritza; %6k, Zuzenbidea edota Soziologia; %3k, Ingeniaritza, Ekonomia, Pedagogia edota Artearen Historia, eta %1ek, Zientzia Politikoak, Biologia edota Kimika.

Diplomadunen ikasketak, berriz, honela daude banatuta: %36 Dokumentazioa, %27 Magisteritza, %18 Lan Harremanak, %9 Historia eta %9 Turismoa.

Datuak erakusten dutenaren arabera, dokumentazio zerbitzuetan lan egiten duten gehienek letretako lizentziatura tradizionaletan ikasitakoak dira. Prestakuntza

espezifikoek, ordea, graduatu-ondokoetan eta diplomaturetan dute nagusitasuna. Hori langileen eraberritzearen prozesu baten erakuslea izan daiteke.

9. Lanpostuak

Dokumentazio zentroetako langileek hurrengo kategoriak betetzen dituzte: %19k, Zuzendari-Arduradun; %22k, Dokumentalista; %16k, Liburuzain; %6k, Artxibozain; %18k, Laguntzaile; %9k, Administrari, eta %9k, beste batzuk.

Sexuaren arabera, honela daude banatuta kategoriak:

- Emakumeak: %10, zuzendari-arduradun; %10, dokumentalista; %11, liburuzain; %3, artxibozain; %20, laguntzaile; %8, administrari, eta %5, beste batzuk.
- Gizonezkoak: %5, zuzendari-arduradun; %3, dokumentalista; %3, liburuzain; %1, artxibozain; %11, laguntzaile; %3, administrari, eta %6, beste batzuk. Ehuneko guztiak alderatuta, esan dezakegu gizonezko arduradunena altua dela, baita *beste batzuk* kategoriakoena; azken horiek eginkizun teknikoak dira, edota mandatari lanei dagozkie.

AZTERKETA KUALITATIBOA

Aztertu ditugun egiturak bi multzotan bana daitezke, independenteak direnak —hau da, gure kasuan 5 liburutegi handiak eta 3 artxiboak— eta erakunde baten atalak direnak —gainontzeko guztiak, 79—. Gure ikerketan, erakunde horiek 9 administrazioak, 2 instituzioak, 4 hezkuntza zentroak, 4 unibertsitateak, 5 ospitaleak, 5 elkarteak, 25 institutu eta fundazioak, 3 lanbide elkargoak, 4 museoak, 7 enpresak, 1 sindikatua eta 15 komunikabideak dira.

Gaiaren arabera, ikertutako zentroak honela daude banatuta: 9 Orotarikoak, 18 Kultura, 20 Gizarte Gaiak, 7 Industria eta Teknologia, 15 Albisteak eta 8 Osasuna. Aurreko sailkapenak murrizketa handiak dakartza ezinbestean. Hala, unibertsitateetako liburutegiek atal espezializatuak dituzte, baina sailkatzeko orduan, erakunde osoa kontuan harturik, *orotarikoak* sailean sartu ditugu; beste aldean, irratietako fonotekak *albisteak* kategoriaren barruan daude, erakundeari lehentasuna emanez, baina, zalantzarik gabe, musika grabazioak dira ugariak, eta alde horretatik, *kultura* atalean ere egon zitezkeen.

Zentro independenteak: Liburutegi handiak

Bost liburutegi handik hartu dute parte ikerketan, horietatik lauk 50 urte baino gehiago dituzte: zaharrena XIX. mendekoa da; berriena, berriz, 2005ekoa (Miarrizteko mediateka). Guztiak sare publikoan edota publiko eta pribatuan daude (Bizkaiko Foru Aldundikoa, kasu). Langile asko dituzte: langile gutxien

duenak 24 ditu, eta gehien duenak, 57, ikasketa eta kategoría askotarikoak. Biltzen dituzten funtsak oso handiak dira, eta ehun mila liburu aise gaintzen dituzte; hainbat formatutan dituzte horiek, baina liburuek dute nagusitasuna. Sarrera publikoa dute, eta oso ordutegi zabala.

Zerbitzu asko eta askotarikoak eskaintzen dituzte: informazio eta orientazio bibliografikoa (bai lekuan bertan, bai modu birtualean), erreferentzia zerbitzua, katalogoen kontsulta, dokumentuen kontsulta, dokumentuen mailegua, liburutegien arteko mailegua, Internet bidezko mailegu berritzea, erosketa proposamenak jasotzeko sistemak, erreserbak, informazioaren hedapen hautatuaren zerbitzuak eta erabiltzaileen formazioa. Hainbat tokitan, galderak faxez, posta elektronikoz eta telefonoz ere jasotzen dituzte.

Datu baseen kontsulta eskaintzen dute, sarean eta euskarri optikoetan. Bilduma digitalak gero eta ugariagoak dira, prentsa, liburuak eta dokumentu elektronikokoak bilduta. Entzunezkoak eta ikus-entzunezkoak ere badira, DVDn eta beste formatu batzuetan. Horrez gain, mapak, grabatuak, dokumentu historiko garrantzitsuak, bilduma bereziak, inkunableak, eta abar ere aurki ditzakegu. Funtsak batik bat gaztelaniaz daude (edota frantsesez Miarrizteko mediatekan), neurri txikiagoan euskaraz, eta batzuk beste hizkuntza batzuetan.

Ekipamendu zabala dute: ikasketa aretoak, irakurketa eta kontsulta aretoak, erreferentziako zerbitzuak, hemerrotekak, ikertzaileen aretoak, Interneten kontsultatzeko aukera ematen dute, wifi sareak, kopiagailuak, ordenagailuak (finkoak zein eramangarriak), inprimagailuak, microfilm eta mikrofitxen irakurgailuak, bideo eta DVD irakurgailuak eta telebistak.

Gai orokorrean gain, atal espezializatuak ere badituzte, batez ere euskal gaiak, herriko informazioa edota herrialdekoa jasotzeko. Erreferentzia sekzioa dute, baita hemeroteka ere, non eguneko prentsa paperean zein modu digitalizatuan eta *online* zerbitzuak —*Hemeroteka Plus* eta *Iconoce*— eskaintzen dituzten. Talde zehatz batzuentzako atalak ere egoten dira, hala nola itsuentzako eta ikusmen urritasunen bat duten pertsonentzako zerbitzuak, umeentzako atalak, *bebeteca*-k, gurasoentzako bibliotekak eta gazteentzakoak.

Irakurketa gidak eta dokumentu berrien gidak osatzen dituzte, eta gai lokalen inguruko bibliografiak eta aldizkarien hustuketa ere egiten dituzte zenbaitetan. Luzapen bibliotekario edota kulturaleko ekintzak ere eskaintzen dituzte sarri, alegia, ikastaroak, bisita gidatuak, erakusketak, ospakizun aretoak, argitalpenak eta liburuen salmenta.

Etorkizunari dagokionez, ondorengo asmoak adierazi dituzte: webgunea berritzea, wifi sareak ezartzea, digitalizazioarekin segitzea, ONA tarjeta erabiltzea, aldizkarien hustuketa egitea eta erabiltzaileak prestatzea.

Zentro independenteak: Artxiboak

Artxiboek dituzten funtsak bakarrak direla, horixe da horien berezitasuna. Eta funts horiek deskribatzeko, inbentarioak eta katalogoak osatzen dituzte. Erabiltzaileak espezialistak eta ikertzaileak izaten ohi dira, eta artxiboetan bertan bi-

bliotekak eta hemeroteka espezializatuak ere izaten dira, ikerkuntzarako tresna gisa. Bi eta hamar (Eresbil) profesional artean lan egiten dute ikertu ditugun artxiboetan; haiek artxibistikan eta artxiboko gaiaren inguruko adituak dira. Aztertu dugun artxibo zaharrena 1974koa da, eta berriena, 2000. urtekoa; bi pribatuak dira, eta bat, publikoa. Artxibo horien etorkizunerako erronka digitalizazioa dela adierazi digute.

Mendeko zentroak: Museoak

Museoetako zentroek funts espezializatuak dituzte, eta liburuak ez diren beste materialak ugariak dira bertan. Publikoak edota fundazioak dira. Sarrera zabala eskaintzen dute, baita ordutegia ere, baina ez liburutegi handiena bezainbestekoa. Dokumentazio zentroak museoekin batera sortu ziren; bi muturretan San Telmo museoa, 1902an sortua, eta Artium, 2002an sortua, ditugu. Langile kopurua 2-6 lagun tartean dago; denak lizentziadunak dira.

Katalogo bibliografikoak, Interneteko baliabideen gidak, erabiltzaileentzako gidak, dosierak, aldizkarien aurkibideak eta argazkitegiak eskaintzen dituzte. Hainbat ekitaldi ere antolatzen dituzte bertan, zentro espezializatuak biltzurak, irakurketa klubak, erakusketak, tertuliak, liburuen aurkezpenak, lantegiak, hitzaldiak, liburuaren egunak, *bookcrossing*... Bekak ere eskaintzen dituzte. Etorkizunerako, egitasmo hauek dituztela adierazi digute: lankidetzaren profesionala bultzatzea, web 2.0 inguruko zerbitzuak eskaintzea, lantegiak antolatzea, Intraneta garatzea, museoaren artxiboa osatzea eta web orria gaurkotzea.

Ikerketan museo bateko dokumentazio sail bat ere aztertu dugu: Gasteizko Arte Ederretakoa. Kasu horretan, barruko zerbitzua da, eta hurrengo betekizun hauek ditu: museoko bilduma katalogatzea eta horren dokumentazioa osatzea, bildumako piezen eta egileen inguruko informazioa biltzea, bildumako piezen argazkiak jasotzea, museoaren eta museologiaren inguruko informazioa biltzea, argazki artxiboa kudeatzea, eta egile eta lanen artxibo dokumentala kudeatzea.

Mendeko zentroak: Administrazioa eta erakundeak

Barruko langileentzat osatutako zentroak dira, egoitzarako sarbidea mugatua baita, eta hartzaile guztiei zuzendutako informazioa erakundearen webgunean jartzen dute. Ordutegi zabala dute, lanekoa, eta langile kopurua bi eta zortzi artekoa da. Zerbitzu zaharrena 1983koa da, eta berriena, 2006koa.

Honako zerbitzu hauek eskaintzen dituzte: kontsulta, mailegua, informazioa eta erreferentziak, informazioaren hedapen hautatuak, alertak, aholkularitza bibliografikoa, dokumentuak eskuratzea, buletinak, aholku teknikoak, txosten dokumentalak, teknologikoak eta sektorialak.

Funts hauek dituzte: liburuak, aldizkariak, liburuxkak, multimedia dokumentuak, dokumentu elektronikoak eta datu baseak (DVD, CD eta sarean). Errepositi-

torioak dituzte (*Euskadi.net*). Katalogoak, prentsa datu baseak, aurkibideen buletinak, dokumentu berrien buletinak eta adituen datu baseak osatzen dituzte, eta trebakuntza eta aholkularitza ere eskaintzen dute. Dokumentuen hizkuntza gaztelania da, eta ingelesa eta euskara ere bai, baina neurri txikiagoan.

Etorkizunerako, egitasmo hauek adierazi dituzte: web orriak indartu, informazioa eta dokumentazioa hedatzeko; aldizkako argitalpenen katalogo kolektiboa osatu (elektronikoak barne) Eusko Jaurlaritzako beste liburutegi espezializatuekin; Gazteria *Euskadiko Liburutegi Sistema Nazionalaren* barruan sartu; aldizkariak eta analitikak Absys kudeaketa sistema integralaren barruan sartu.

Aldaera: Eusko Jaurlaritza

Eusko Jaurlaritzako dokumentazio egitura barruko beharrei erantzuteko da, baina ikertzaile eta herritarrentzat ere zabalik dago. 1981ean osatu zuten, eta gaur egun 26 lagunek lan egiten dute bertan: zortzik artxiboan, hamarrek liburutegian eta dokumentazioan, seik argitalpenetan eta bik zuzendaritzan.

Honako funts hauek dituzte: artxiboan, Espainiako Estatuak transferitutako dokumentuak, EAEko Administrazioak sortutakoak eta dohaintzak; bibliotekan, hainbat funts hizkuntza anitzetan; eta horiez gain, euskal prentsaren hemeroteca digitala. Dokumentuen denbora-eremuak hauek dira: artxiboa (1566-), biblioteka (1548-), argitalpenak (1987-). Kontsultaz gain, dokumentuen eskuratzea, liburutegien arteko mailegua, prentsa dosierak, dossier dokumentalak, dokumentuen erreproduktzioa, liburuen salmenta eta argitalpenen edizioa egiten dute. Datu base hauek osatzen dituzte: aldizkari ofiziala, prentsa, argazkiak, bibliotekako katalogoa. 2004an *Eusko Jaurlaritzaren liburutegietako aldizkako argitalpenen katalogo orokorra* publikatu zuten, argitalpenen katalogoa eta argitalpen berrien buletina, eta horien liburuxka.

Etorkizunerako, egitasmo hauek dituzte: artxiboaren kudeaketa, artxibo digitala eta kudeaketa administratiboa, e-administrazioari zuzenduta; eraikuntza berri bat izatea, robotizatua; biblioteka digitala, web 2.0 eta biltegi instituzionala eraikitzea; eta argitalpenetan liburu elektronikoak argitaratzea.

Aldaera: Eusko Legebiltzarra

1981. urtean osatu zuten, Azterlanen zuzendaritzapean, eta gaur egun 16 lagunek lan egiten dute bertan. Barrurako zerbitzua da, baina ikertzaile akreditatuak ere onartzen dituzte. Liburutegi eta artxiboen funtsak kontsultatu ahal dira, eta edozein motatako informazio eskaerari erantzuten diote. Dokumentuen eskuratzea ahalbidetzen dute, eta horien mailegua, bertakoa zein biblioteken artekoa. Kudeaketarako tresna informatikoak eta datu base espezializatuen sarrera eskaintzen dituzte. Bilduman euskal gaien funts historikoak, bolivartar bildumak, zuzenbide publikoak eta osagarriak dituzte. Bibliotekako katalogoaz gain, datu base hauek eskaintzen dituzte: ekimenen, osoko bilkuren, batzordeen eta buletinen datu ba-

seak. Horrez gain, argitalpen ez-ofizialen katalogoa eta *Infoberriak* (asteroko bulletina) osatzen dituzte.

Aldaera: Arabako Biltzar Nagusiak

Dokumentazio eta Informazio Sistemen Zerbitzua 1986an osatu zen, eta bi lagunek lan egiten dute bertan. Hauek dira zerbitzuaren betekizunak: dokumentazio funtsen antolaketa, deskribapena eta hedapena; funts elektronikoen eta artxiboko funtsen kudeaketa elektronikoa; liburutegi osoaren kudeaketa (eskuratzea, katalogazioa, mantentze lana eta hedapena); aholkularitza tekniko dokumentala; dosierrak; erreproduktzioa eta hedapena; espedienteen digitalizazioaren kudeaketa lanak eta horiek webgunean jartzea; webguneko informazioaren mantentze lan osoa, atal guztietako informazioa, Ganberako organoen saioen digitalizazio sistemen zuzendaritza eta kontrola; eta datu baseen inplementazioa eta kudeaketa (arauak, aktak, biografiak). Horrez gain, Ganberaren informatika zerbitzuen kudeaketa administratiboaren zuzendaritza eta ardura teknikoa dute.

Arabako Gobernuako organoen Akta Historikoak (1502-1877) gordetzen dituzte; gainontzeko funtsak, ordea, 1979tik aurrera sortutakoak dira. Testuak (Legebiltzarreko espedienteak), irudiak, ikus-entzunezkoak (saioen bideoak), entzunezkoak eta elektronikoak (aktak, espedienteak, ikus-entzunezkoak, soinuak) dira. Prentsa dosierrak automatizatuak daude 2003tik. Edukiak argitaratzeko sistema dute, Legebiltzarreko informazioa kudeatzeko eta hedatzeko osoko sistema, eta horren barruan, hurrengo datu baseak: saioen aktak (webgunean), arautegi instituzionala (Intranet), Legebiltzarreko jardunak (webgunean), mozioak, akordioak (webgunean eta Intraneten), funts bibliografikoak, aldizkako publikazioak (Intranet). Horiez gain, biografia (webgunean), argazkia eta prentsa (dosierrak eta albisteak) datu baseak dituzte. Halaber, akta historikoen hustuketa ere egiten ari dira (laburpenak, transkripzioak, irudiak).

Webgunean gaur egungo informazioari 1979tik 1999rako dokumentazio guztia gehitzea da etorkizunerako duten egitasmoa (testua, ikus-entzunezkoa eta grafikoa), baita webguneko kontsulta sistemak aldatzea ere, sistema intuitiboagoak eta sartzeko errazagoak ezartzeko.

Aldarea: Ingurugelak

Bost zentro daude EAEn, ordutegi zabala dute eta, sarritan, langileek dokumentazio gunea kudeatzeaz gain, beste ardura batzuk ere badituzte; esaterako, aholkularitza, proiektuen dinamizazioa eta formakuntza. Material didaktikoa dute, eta funtsetan eta katalogazioan euskara ohikoa da. Informazio bulletinak osatzen dituzte, hala nola dokumentu berrien bulletin elektronikoa irakasleentzat, nagusiki horiek erabiltzen baitituzte. Ingurumen dokumentazio zentroyen sarean daude (RECIDA), eta horrek zenbait kontsultari erantzuten laguntzen die. Urdaibaikoak Eusko Jaurlaritzako katalogoan integartzeko asmoa adierazi du.

Aldaera: Osasun Saila eta Osasun Lurralde-Zuzendaritzak

Sarbide mugatua dute, baina inoiz salbuespena eginda, kanpoko profesionalak ere atenditzen dituzte. 80ko hamarkadan sortu ziren, baina horietako batean langile espezializatuak 1998an hasi ziren lanean; langile kopurua bat eta hiru artekoa da.

Zerbitzu hauek eskaintzen dituzte: mailegua, baita liburutegi artekoa ere; informazio bibliografikoa; bilaketa zientifiko espezializatuak; dokumentuen hautaketa eta eskuratzea; barneko erabiltzaileen prestakuntza espezializatua; erabiltzaileen edozein informazio eskakizuni erantzutea; artxibo administratiboaren kudeaketa; aholkularitza; ezagutzaren kudeaketako bitartekaritza; aplikazioen prestaketa, eta baliabide elektronikoen aktibazioa. Honela deskribatzen du bere lana saileko arduradunak: «Kudeatzaile, liburuzain, dokumentalista eta artxibozain lanak egiten ditut, eta erabiltzaileen formakuntzaz, eta aplikazioen, tresnen eta sareko eta inprimatutako informazio iturrien inguruko erabakiak hartzeaz ere arduratzen naiz. Bizkaiko, Gipuzkoako eta Arabako Osasun Lurralde-Zuzendaritzekin lan egiten dugu. Webgunearen egitura eta mantentze lana koordinatzen dut. Osakidetza ospitaleetako liburutegiekiko koordinazioa egiten dut».

Funtsak eguneratuta daude; informazioak ez dauka hamar urte baino gehiago. Dokumentuak gaztelaniaz eta ingelesez daude; beste hainbat lan, berriz, Eusko Jaurlaritzak argitaratuak, euskaraz eta gaztelaniaz. Monografiak, aldizkariak, literatura grisa, euskarri berrietako dokumentuak dituzte, eta gero eta gehiago argitalpen elektronikoa eta harpidetza elektronikoa partekatuta. Osasun Saileko Liburutegiaren Katalogoak Gipuzkoako eta Bizkaiko lurraldeetako liburutegienak, Osasun Sailekoa eta Erizaintza Eskolakoa biltzen ditu. Saileko hiru liburutegiek partekatzen dituzte datu baseak eta aldizkari elektronikoen harpidetza, gastuak eta edukien sarbideak elkarrekin banatuta.

Etorkizunean ligurutegi digital eguneratuaren kontzeptuarekin segituko dute, eta Espaniako Osasun Sistema Nazionalaren Biblioteka Birtualean parte hartzeko asmoa ere adierazi dute. Era berean, Osakidetza ospitaleetako bibliotekin lankidetzara osoa izan nahi dute, Osakidetza eta Osasun Saileko baliabide guttien kontsulta bermatuko duen sare instituzional bat eraikita.

Mendeko zentroak: Ospitaleak

Aztertutako guztiak zerbitzu publikoak dira; sarrerari dagokionez, mugatua edota zabala izan daiteke. Lau zentro 70eko hamarkadan sortu ziren; bat, berriz, 1999an. Ordutegia oso zabala dute (12 eta 13 ordukoa). Langile kopurua batetik laura doa, baina hiru ospitaletan langile bakarra dago, hiruretan administrari kategoriarekin, nahiz eta horietako bat lizentziaduna izan.

Zerbitzu hauek eskaintzen dituzte: erreferentzia zerbitzua; informazio bilaketak; bilaketa bibliografikoak; erreprografia; kontsulta; mailegua, baita liburutegien artekoa ere; prestakuntza eta aholkularitza; zentro batean Dokumentuak Eskuratzeko Zerbitzua dute (SOD). Horrez gain, erabiltzaileei etengabeko trebakuntza eskaintzen zaie.

Funtsak honako dokumentu hauek osatzen dituzte: liburuek, aldizkariak, tesiak, literatura grisak eta datu baseak. Paperean zein formatu elektronikoan, eta gaztelaniaz, ingelesez eta fantsez daude, batik bat. Gurutzetako ospitaleko funts zaharrenak 1930ekoak dira. Barruko datu baseak osatzen dituzte; esate baterako, liburuen katalogoek (paperez) eta aldizkarien katalogoek (paperean zein formatu elektronikoan). EAEko osasun arloko dokumentazio zerbitzuek sarean lan egiten dute, eta baliabide elektroniko guztiak erakundeko langileek kontsultatzeko moduan daude Intraneten, Osakidetzako Liburutegi Birtualean. Zentro bateko liburutegia berriro egingo dute, baita programa eta funts elektronikoak ere.

Mendeko zentroak: Enpresak

Gure ikerketan parte hartu duten enpresak pribatuak dira, oso puntakoak, eta barneko dokumentazio zerbitzuak dituzte. Zerbitzu zaharrena 1982an sortutakoa da, eta berriena, 2001ean. Laneko ordutegia dute, eta langileen kopurua batetik laura bitartekoa da, gehienek letretako formakuntza dute: 2 graduatu-ondokoak dira (letretan eta medikuntzan); 12, lizentziadunak —8 letretakoak, 3 zientzieta-koak eta 1 teknologietako ikasketetakoak—, eta 3 administrariak dira.

Honako zerbitzu hauek eskaintzen dituzte: informazioaren eta dokumentazioaren bilaketa eta erosketen kudeaketa (artikulu zientifikoak, liburuak, aldizkari zientifikoak, datu baseak, atari espezializatuak), aldizkariaren harpidetza, bilaketa bibliografikoak, kontsulta, liburuen mailegua, bibliografiaren kudeaketa, aldizkariaren indizeen zerbitzua, prentsa laburpena, erakundearen proiektuen artxiboaren kudeaketa, legeen segimendua eta eguneratzea, zaintza eta alerta teknologikoak, prospektiba, industria sektoreen zaintza konpetitiboa, elkarteetako kideen inguruko informazioaren kudeaketa, erabiltzaileen formakuntza dokumentazio zerbitzuko informazio baliabidetan; webguneko edukien eta blog korporatiboaren kudeaketa. Ikertutako zerbitzu bat artxiboa da, eta erakundearen gestioak sortutako funts administratiboak ere kudeatzen ditu.

Datu base dokumentalen diseinu eta mantentze lana egiten dute (liburuen katalogoa, aldizkariaren katalogoa, arauak, artxiboa, eta abar) eta kanpoko datu baseen sarbidea kudeatzen dute. Ikerketa unitateentzat interesa duen informazioaren segimendua osatzen dute (prentsa, laguntzak, lehiaketak, legeak, ekitaldiak, arautegia...) eta Intraneten kudeaketa eta mantentzea. Hedapen informatiboa buletin bitartez egiten dute: dokumentu berrien buletinak eremu teknologiko bakoitzean (liburu, aldizkari, legeria, albiste, deialdi, agenda eta abar); informazio orriak, tratamendu azkarragoa eta zabalagoa behar duten auzien azken albisteak zabaltzeko (diru laguntzak...) eta sektore bakoitzari buruzko legeen buletinak (ingurugiro alorrekoa, elikagai alorrekoa...), Europako legeak, Espaniakoak, bertakoak...

Funts hauek dituzte: liburuak —formatu elektronikoan ere bai—, aldizkari zientifikoak eta teknikoak —paperean eta sarean; azken horiek gero eta ugariagoak dira—, gehienak nazioartekoak, eta CD-ROM eta DVD batzuk —batik bat, kongresuetako materiala—. Gehiena ingelesez eta gaztelaniaz dago. Zerbitzu hauek funts digitalak dagoeneko gehiago dira, besteak baino. Arduradun batek honela

azaldu du: «Enpresa kudeaketari buruzko 400 bat liburu ditugu, gaztelaniaz, ingelesez eta frantsesez. Paperean ez dugu ezer gehiago. Harpidetza bidez jasotzen ditugun aldizkariak bota egiten ditugu».

Krisi ekonomikoa nabaritu dute, baina ez dokumentazio zerbitzuan. Dokumentazioburu batek honela azaldu du etorkizunerako dituzten egitasmoaren berri: «Nondik oratu krisi honi? Eutsi zerbitzuari, eta, ahal den neurrian, hobetu zerbitzua. *Krisi garaian, hobetu*». Etorkizunerako, egitasmo hauek aipatu dituzte: bertako ikerlarien argitalpen zientifikoen funtsak digitalizatu; Intraneten erabilera bultzatu, enpresako informazioaren kudeaketarako tresna den aldetik; gaur egungo webgunea aztertu; web plataforma bat osatu, zerbitzuak barneko bezeroei eta fundazioko kideei eskaintzeko; eta web 2.0ko tresnak sustatu enpresa barruan.

Gainontzeko zerbitzuekin alderatuta, honako elementu hauek azpimarratuko genituzke: dokumentuen eta informazioaren tratamendu sakona eta azkarra; hedapenaren garrantzia, alerten, zaintza teknologikoaren eta ekoizpen sektorialen bitartez; digitalizazioaren zabalkuntza; Intraneten garapena, komunikazio tresna modura, eta dokumentazio zerbitzuen parte-hartzea enpresako webgunearen garapen eta mantentze lanetan.

Mendeko zentroak: Unibertsitateak

Hiru unibertsitatetatik jaso ditugu datuak: Mondragon Unibertsitatetik, Euskal Herriko Unibertsitatetik eta Paueko eta Aturri Aldeko Herrietako Unibertsitatetik; lehenengoa pribatua da, eta gainontzeko biak, publikoak. EHUtik bi erantzun jaso ditugu, Informatika Fakultateko eta Eskola Politeknikoko liburutegietatik (2008tik fisikoki bat eginda daude) eta Liburutegi Zentraleko Dokumentazio eta Erreferentzia Zerbitzutik. Ez dugu lortu, ordea, EHuko Liburutegiko zuzendaritzatik erantzunik jasotzea, eta ezin izan dugu liburutegi handi eta konplexu horren nondik norakoen berri jakin. Web orriak dioenaren arabera, Leioako Liburutegi Zentraletik aparte, beste 24 liburutegi daude fakultate eta eskoletan.

Unibertsitateko liburutegiek ikasleei, irakasleei eta ikertzaileei ematen diete zerbitzua, baita bertako gainontzeko langileei ere (23). Horrez gain, Pauekoak kanpokoei ordainduz gero erregistratzeko aukera ematen die. Oso ordutegi zabala dute. Horretan Mondragon Unibertsitateko liburutegia apartekoa da, 07:45etik 00:00era ematen baitu zerbitzua; zabaltasun horrek, ordea, zentroak dituen baliabideekin kontraste egiten du, bost lagunek lan egiten baitute bertan, hiru zentrotan banatuta, eta hamar bekadunen laguntzarekin.

Liburutegiek zerbitzu asko eskaintzen dituzte: orientabide eta informazio zerbitzua, informazio bibliografikoa, bilaketa dokumentala eta bilaketa bibliografiko pertsonalizatuak, dokumentuak eskuratzeko zerbitzuak, dokumentuen mailegua, dokumentuen erreserba, biblioteken arteko mailegua, material bibliografikoaren erosketa eta kudeaketa, funtsen kontsulta zuzena —liburu, aldizkari, tesi eta erreferentziako lanak—, katalogoak sarean, liburutegi digitalak, aldizkari elektronikoak, sarean dauden datu baseak, alertak eta informazioaren gaikako hedapena, errepro-

grafia eta erreproduzio digitala. Erabiltzaileak baliabide elektronikoetan eta, oro har, informazio kompetentzietan trebatzeko aukera ematen dute.

Paueko eta Aturri Aldeko Herrietako Unibertsitateak bi zentro ditu, Baionan eta Angelun, eta horietan 40.000 liburuki, 300 aldizkari paperean eta hainbat baliabide elektroniko dituzte. Dokumentu gehienak frantsesez daude; ikerketa lanak, berriz, ingelesez; euskarazko funtsak ere badituzte (hizkuntza, literaturia, historia...).

EHUko Informatika Fakultateko eta Eskola Politeknikoko liburutegiak 46.400 liburu (gaztelaniaz, ingelesez eta euskaraz), aldizkako 238 argitalpen, arau tekniko (UNE, ISO...), tesi, karrera osteko proiektu, bideo, DVD eta CD-ROM, aldizkari elektroniko (Elsevier, Wiley, Springer, IEEE...) eta datu baseen sarbidea eskaintzen du.

Mondragon Unibertsitateko Biblioteka ikerkuntza eta ikaskuntzarako baliabide zentroa da, baita irakaskuntza eta unibertsitate osoaren funtzionamendu, kudeaketa eta jarduerarako baliabide zentro bat ere. Bibliotekaren eginkizuna informazio baliabideak eskuratzea eta hedatzea da, unibertsitateko ikasle eta irakasleen prozesuak eta ezagutza lantzeko beharrezkoak diren informazioa eta baliabide teknologikoak eskainita. Ekipamendu handiak ditu, guztira 2.356 metro koadroren hiru campusetan banatuta: haririk gabeko sarea, 450 lan eremu, bakarkako eta taldeko lanetarako 19 gela, ordenagailu gela bat, 125 ordenagailu, eskanerrak, fotokopiagailuak, inprimagailuak eta ikus-entzunezko ekipoak. Mailegu zerbitzuan ordenagailu eramangarriak, argazki kamerak, bideokamerak, haririk gabeko txartelak, audio grabagailuak eta abar dituzte; gainera, ikasleek beren prestakuntzarako behar dituzten aplikazio informatiko guztietara sar daitezke bibliotekako ekipo informatikoetatik. Katalogoa eta datu baseak eskaintzen ditu, Dspace biltegia (E-Print), baita liburu (Springer, e-libro, Referex...), aldizkari (Springer, Scientific.net...) eta aurkibide elektronikoak ere (mila aldizkari baino gehiagoren aurkibideak) (24). Liburutegiak zenbait ikastaro ematen ditu: bibliotekaren aurkezpena eta informazio bibliografikoari buruzko sarrera saioak; ikastaro espezializatuak, informazio baliabide konkretuei buruzkoak eta eskaintza unibertsitarioaren barnean araututa dauden ikastaro espezifikokoak.

Mendekoak: Hezkuntza zentroak

Zentro publiko zein pribatuak dira; guztietan ikasleak eta irakasleak dira erabiltzaile nagusiak, baina ez bakarrak, jende guztiarentzat zabalik baitaude. 1980an sortu zen lehena, eta 2000. urtean azkena. Langile kopurua batetik laura doa. Lau langile dituen, eskolakoa izateaz gain, liburutegi publikoa ere bada, eta liburutegi publikoen sarean dago.

Aldaera: Nafarroako Antzerki Eskola

1993an sortu zen zentroa, eta bi lagunek lan egiten dute bertan. Nahiz eta pribatua izan, pertsona guztientzat zabalik dago. Gordetzen dituzten funtsak hauek dira: liburuak, antzerki testuak, bideoak, CD-ROMak, musika (hainbat formatutan), aldizkariak, eskolako artxiboak, lehiaketak, ekoizpenak, mintegiak, kartelak eta pro-

gramazioak. Nafarroako arte eszenikoaren inguruko datu baseak osatu dituzte; profesional, talde, ekoizpen eta emanaldiei buruzkoa, hain zuzen. Bibliotekak zerbitzu hauek eskaintzen ditu: kontsulta, aholkularitza eta mailegua. Kultur enpresa, ekoiztetxe, *casting* enpresa eta abarrei aholkularitza eskaintzen diete. Eskolak aldizkari bat ekoizten du, udako ikastaroak egiten ditu eta beste arloetako ikasle eta ikertzaileei Nafarroako antzerkiaren inguruko informazioa zabaltzen diete. Nafarroako antzerkiaren historiaren inguruko ikerketa lanak egiten eta argitaratzen dituzte.

Aldaera: Francisco Escudero Kontserbatorioa (Donostia)

Liburutegia 80ko hamarkadan sortu zen, liburuzainaren plaza sortu zenean. Lehenagotik, kontserbatorioak funtsak biltzen zituen (partiturak, liburuak eta diskoak), irakaskuntzaren jarduerak sortutakoak, eta irakasleen eta musikarien dohaintzei esker lortutakoak. Zerbitzuak irakasle, ikasle eta erabiltzaile orori eskaintzen dizkiete. Liburutegiak eskuratze askeko funtsak ditu, erreferentziako lanak, liburuak, partiturak eta CDak; azken horietan 20.000 titulu dituzte. Horien katalogoa Absys-en dago. Horrez gain, bi artxibo musikal garrantzitsu daude, banda eta orkestrarena, kontserbatorioko bertako eta Donostia hiriko orkestra eta banden musika jarduerak sortuak. Orkestrarena, inbentariatua eta katalogatua dago, eta bandarena, inbentariatua soilik. Bertsioak, konponketak eta eskuz idatzitako musika dituzte, eta Knosys programarekin osatutako datu basean 6.000 titulu daude. Horri guztiari, kontserbatorioko artxibo historiko-administratiboa gehitu behar zaio.

Aldaera: Udalaren Musika eta Dantza Eskolako liburutegia (Donostia)

Eskolako liburutegia da, baina, aldi berean, publikoa da. Lau lagunek lan egiten dute bertan. Bilduman, liburuak, aldizkariak, musika dokumentuak zenbait formatutan (CD, DVD, CD-ROM), partiturak eta artxiboak (talde partiturak) daude. Pianoak ere badaude partiturak probatzeko. Zerbitzu hauek eskaintzen ditu: aretoan bertan materiala kontsultatzeko aukera (erreferentziako lanak, liburuak, partiturak, fonoteka), OPAC katalogoa sarean, jendearentzako arreta eta orientazioa, informazioa eta erreferentzia saila (bekak, deialdiak, kontzertuak, ikastaroak, lehiaketak), desideratak eta iradokizunak, eta erreprografia. Honako atal hauek daude: mikroteka-Internet, fonoteka eta hemeroteka. Jarduera osagarriak egiten dituzte: gidak, liburuxkak, ipuinaren ordua, interes guneak... Horrez gain, Interneteko gidak egiten dituzte, musika baliabideekin; eta Udalaren Txistu Bandako artxiboko saila osatzen dute (dokumentazioa, prentsa, artxiboak eta partiturak).

Mendeko zentroak: Elkargoak

Hiru zentro ikertu ditugu: bi barruko zerbitzuak dira, eta besteak sarbide librean du, baina mailegua kideek bakarrik egin dezakete. Ordu-tegi zabala dute. Biblioteka batek pertsona bakarra du lanean, eta beste biek, bi; horietako batean langile biek

administrari kategoria dute. Historia luzeko zentroak dira; zaharrena 1838koa da eta beste bat 30eko hamarkadakoa; hala ere, zerbitzu profesionala nahiko berria da: «Biblioteka erabilera eta zainketa egokirik gabe egon da urteetan. 2000tik aurrera ezarri zen bibliotekako zerbitzua; orduan amaitu zen funtsen katalogazioa, eta erabilera eta garapenerako hainbat arau ezarri ziren».

Hona hemen eskaintzen dituzten zerbitzuak: informazio eta erreferentzia zerbitzua, monografia eta aldizkako argitalpenen kontsulta, mailegua, arau teknikoen eta argitalpenen salmenta, dokumentazio zerbitzua (legeak, arautegia), bibliografia, eman duten ikastaroen dokumentazioa, argitalpenen erosketa eta kudeaketa, datu base juridikoen kontsulta aretoan bertan, erreprografia zerbitzua eta katalogoaren kontsulta Interneten bitartez. Zentro batek argitaratu gabeko dokumentazio juridikoaren sarbidea eskaintzen du CENDOJ Dokumentazio Judizialeko Zentroaren bitartez, eta etorkizunerako, EAEko epaitegien jurisprudentzia gutzia jaso eta erabiltzaileen esku jartzeko asmoa du.

Esan dugunez, ibilbide luzeko zerbitzuak dira, hemen aurkitu dugu ordea, dokumentazio zerbitzuaren etorkizunari buruz iritzi ezkor bakarra: «Liburutegiko etorkizuna zalantzazkoa da. Ez dago aurrekontu zehatzik arlo honetarako, eta elkargoko arduradunek ez dute interes handirik ageri zerbitzu beharrezko hau bultzatzeko eta zabaltzeko; horregatik, ematen du zerbitzua gutxitzen joango dela, eta gero eta esparru eta garrantzi gutxiago emango zaiola». Zerbitzuaren arduradunak garbi adierazi du elkargoko buruzagitzan ez duela aurkitzen bibliotekak behar duen sostengua.

Mendeko zentroak: Erakunde eta elkarteak

Zentro espezializatuak dira, erakunde baten beharrak betetzeko sortuak. Erakundearen arabera, publikoak zein pribatuak izan daitezke. Gure ikerketan parte hartu dutenek hiru alorretan lan egiten dute: kulturean, gizarte gaietan eta ingurugiroan. Batzuk barruko zerbitzuak dira, beste batzuek ordea, sarrera zabala eskaintzen diete adituei edota interesatuei. Langile kopurua batetik zazpita doa; elkarte batzuetan, ordea, dokumentazio zerbitzuan ez dago jardunaldi osoko profesionalik. Zaharrena Euskaltzaindiarena da, 1919koa.

Oso zentro desberdinak ditugu, dokumentazio zerbitzuak, liburutegi espezializatuak, informazio zentroak, artxiiboak... Batzuk erakunde handien barruan daude, edota ikerketarekin lotura zuzena dute; adibidez, INRA, SIIS (Eguia-Careaga Fundazioa) —non dokumentu berrien %73 formatu elektronikoan jasotzen diren— edota IISJ Soziologia Juridikoko Oñatiko Nazioarteko Institutua —non katalogazioa eta analisi dokumentala ingelesez egiten diren—.

Beste batzuk, berriz, gizarte mugimenduek sortutakoak dira. IAN-ANI Arabako Natur Institutuko idazkariak honela erantzun zion gure galdetegiari: «Ez dakit gure bilduma apal honek zenbaterainoko interesa duen zuentzat. Gure institutuak, beste elkarte askok bezalatsu, diru iturri txikiakin jokatzen du: une honetan apenas erosten dugun material berririk. Den-dena boluntarioek egiten dugu:

horregatik ez dago lanposturik. Hala ere, Gasteizen leku gutxitan egongo da naturari buruz horrenbeste dokumentu eta erreferentzia liburu baturik».

Liburuak, aldizkariak, artikulak, erreferentzia lanak, literatura grisa, artxibo dokumentuak, erakundearen dokumentuak, txostenak, irudiak, soinu dokumentuak, multimediak, kartelak, eta abar jasotzen dituzte. Dokumentuak hizkuntza anitzetan daude, eta lan hizkuntza eta sortutako ekoizpenak gaztelaniaz, euskaraz (Euskaltzaindia, HABE, Euskadiko Orkestra Sinfonikoaren Artxiboa), frantsesez edota ingelesez daude (IISJn, kasu). Eskaintzen dituzten zuzeneko aukerak hauek izaten dira: informazio eskariei erantzun, kontsulta aretoak, katalogorako sarbidea, liburuen eta bideoen mailegua, zerrenda bibliografikoak, zentro berriei aholkularitza eman, dokumentuen kopiagintza eta erreprografia. Ondorengo zerbitzu hauek ere ematen dituzte sarri: buletin espezializatuak, dokumentu berrien bibliografiak, aurkibideen buletinak, legeen inguruko alertak, datu baseen sarrera, mailegua, bilaketa pertsonalizatuak, ikerketa zerbitzuak, bibliografien osaketa, informazioaren gaikako hedapena, atari tematikoak, argitalpenak, baliabide digitalak eta ikerketarako estekak.

Datu base dokumentalek, legeen datu baseek (legediaren hustuketa egin eta gero), albisteek edota prentsakoek osatzen dituzte, baita biografia, direktorio (zerbitzu eta gizarte zentroak, adibidez), Interneteko baliabideen gida, buletin elektronikoa, web orri, eta abarrek. Zentro batzuk sare bateko kide dira (emakumeena, Unescorena, Europako Dokumentazio Zentroena eta CEDIC Arena), eta, hala, informazioa eta baliabideak partekatzen dituzte. Hainbatetan, dokumentazioaz gain, beste zerbitzu batzuk ere ematen dira: formakuntza (baita praktiketako ikasleena ere); ikastaroak, webgunearen bidez; hitzaldiak; ikerkuntza; dokumentuen osaketa (taula estatistikoak eta mapak); memoriak; liburuxkak; argitalpenak...

Etorkizunerako, hauek dira dituzten erronkak: dokumentuak digitalizatu, katalogoak edota dokumentuak Interneten jarri, Interneteko guneak eta baliabideak kontrolatu eta webguneak berriro web 2.0ren ildotik. Zentro batek immigrazioaren inguruko thesaurus bat osatzeko asmoa duela ere adierazi du.

EMAITZAK

Aztertu ditugun dokumentazio zerbitzuak bi kategoria handitan bana daitezke: independenteak direnak, hau da, artxibo eta liburutegi handiak, eta beste erakunde baten barruan daudenak. Erakunde handiago horiek administrazioak, instituzioak, unibertsitateak, hezkuntza zentroak, ospitaleak, elkarteak, lanbide elkargoak, fundazioak, museoak, enpresak eta komunikabideak dira. Jabegoari dagokionez, aztertutako zentroen %55 publikoak dira; %43, pribatuak, eta %3k jabego mistoa dute. Era berean, zentroen %61 barne zerbitzuak dira, eta barruko erabiltzaileen beharrak betetzen dituzte soilik, kanpoko erabiltzailerik onartu gabe. Gaiari begiratuta, oro har, kulturaren, gizarte gaien, industria eta teknologiaren, albisteen, osasunaren edota orotarikoen inguruan lan egiten dute.

Zentroen sorrerari dagokionez, 1986tik 1990era bitartekoak izan ziren urterik emankorrenak; hain zuzen ere, informatizazioaren hasiera eta datu base dokumentalen loraldiaren sasoia izan zenean. Horien ondoan, ikerketan ehun urte baino gehiago dituzten hiru liburutegik hartu dute parte. Bestalde, martxan jarritako zentro berriena 2006koa da.

Zentroen izendapena aldatu egiten da batetik bestera: *Dokumentazioa* da gehien errepikatzen den terminoa —47 agerraldi—; ondoren, *Liburutegia* dator —27 agerraldi—, eta, gero, askoz gutxiagotan, *Artxiboa* —13 agerraldi—. Terminoak beren artean ere konbinatzen dira, eta *Dokumentazioa* eta *Biblioteka* 11 aldiz agertzen dira elkarren ondoan. Izendatzeko moduak askotarikoak dira, eta funtzioak ere sarritan horrela dira. Hala, dokumentazio, artxibo eta biblioteken funtzio tradizionalaz gain, ikertu ditugun zentroetan dokumentazio eta informazio baliabideen hezkuntzako funtzioak eta wegunearen mantentzea ere ageri dira.

Zerbitzu gehienak neurri txikikoak dira: %29k langile bakarra dute, eta %71k, lau langile baino gutxiago; %19 zentrok lau eta hamar langile artean dauzkate enplegatuta, eta %10ek soilik dituzte hamar langile baino gehiago. Langileen artean emakumeak dira nagusi.

Dokumentazio zentroko langileek hezkuntza maila altua dute, %75ek unibertsitate ikasketak dituzte, horietatik %54 lizentziadunak dira, batik bat Historia eta Filologiako karreretan. Graduatu-ondokoak, %10 dira; horietatik %56, Bibliotekonomian eta Dokumentazioan; diplomadunak %11 dira, eta horietatik %36k diploma espezifikoak dute.

Ikusten denez, ikasketa espezifikoak dituzten langileak oso gutxi dira; zalantzarik gabe, horren arrazoia da Euskal Herrian ez dagoela Bibliotekonomia eta Dokumentazio alorreko ikasketarik, ezta Kantauri aldean beste inon ere (25). Gabezia horrek agerriago uzten ditu lurraldeko unibertsitate publikoen eta pribatuen garrantzia eta beste edozein alorretako ikasketek duten garapen maila. Tradizionalki, jendea lanean bertan prestatu da, ikastaro laburren bitartez osatuz prestakuntza. Baina informazioko sektoreen konplexutasunak, dinamismoak eta ondorio sozioekonomikoek garbi uzten dute beste hezkuntza eredu batzuen beharra, ikerketarako bidea ematen dutenak eta unibertsitate hezkuntza espezifikoaren bitartez bakarrik aurrera eraman daitezkeenak (26). Gainera, Dokumentazioaren alorreko gabeziek eragin txarra dute Euskal Herrian egiten den ikerketaren garapen, ikusgarritasun eta balorazioan, eta hori arlo zientifiko guztietan, ez baitira garatzen beste hainbat tokitan dauden egitasmo aitzindariak adibidez, tesien digitalizazioan, biltegi digitaletan, ikerketa bibliometrikoetan, ikerketako produkzioaren promozioetan, webguneen garapenean...

Aztertutako zentroetan, oro har, funtzioak, kategoriak eta langileen formazioa bat datoz, eta ez daude, adibidez, udal liburutegietan izaten diren desberdintasunak (27) (28). Hala ere, hainbat desoreka aurkitu ditugu unibertsitateko zentro batek eskaintzen dituen zerbitzuetan eta haren ordutegian eta duen langile kopuruan. Zentroak bekadun askoren laguntzarekin estaltzen ditu desoreka horiek. Hiru ospitale eta elkargo profesional batean ere atzeman dugu desoreka, ematen duten zerbitzuaren eta bertan lan egiten duen langile bakarraren kategoria profesionalaren artean, langileak administrazioko laguntzaile kategoria baitu.

Zentroek teknologia maila altua dute, barne erabiltzaileei datu baseak eta zerbitzuak eskaintzen zaizkie Intraneten bitartez, eta publiko zabalari edota erabiltzaile espezializatuari Interneten bidez eskaintzen zaizkio informazioa eta zerbitzuak. Dokumentazio zerbitzuen etorkizuneko egitasmo gehienak bide horretatik doaz: webguneen hobekuntza, kontsulta sistema intuitiboak, web 2.0 tresnen erabilera eta dokumentazio historikoa sarean ezartzea.

Administrazioen bultzadarekin osatutako katalogo kolektiboez aparte, beste kooperazio ekimen interesgarri bakan batzuk ere aurkitu ditugu, besteak beste, zentrozen sareak eta baliabideen aprobetxamendua osasun, ingurugiro, emakume, gazte, arte garaikide eta beste zenbait alorretan.

Ekimen horiek alde batera utzita, esan dezakegu sektorean erregulazioa falta dela, baita lidergoa aurrera eramango duten erakunde enblematikoak ere. Gabezia horri lotuta daude koordinazio falta, baliabiden sakabanaketa eta baita, sektorearen ikusgarritasuna eta eragin soziala eskasa izatea ere. Lan tresnetan normalizazio linguistikoa ere egiteke dago.

ONDORIOAK

Dokumentazioa sektore klabea da hezkuntza, ikerketa, berrikuntza, garapen kultural eta gizarte kohesiorako. Asko aldatzen ari den alorra da, osagai teknologiko handia du, eta ekonomiaren motorra izan daiteke. Euskal Herrian, baina, eremu hori inguruko beste tokietan baino gutxiago eta motelago garatzen ari da, eta horrek mugatu egiten du beste hainbat sektoretako hazkundea. Dokumentazioak aurrera egingo badu, botere publikoen lidergo ekimenak behar dira, ekimen legegileak eta arautzaileak, Biblioteka Nazionalaren sorrera eta sustapena, eta ekimen publikoak eta pribatuak bat egiteko gaitasuna. Behar-beharrezkoa da, halaber, unibertsitateko ikasketa espezifikoak ezartzea lurraldean, hezkuntza beharrei modu sistematikoan erantzuteko, eremu horretan ikerketak bultzatzeko aterabide bakarra baita.

BIBLIOGRAFIA

- (1) Agirreazaldeg, T.; Ronco, M.; Camacho, I. «Euskal Herriko komunikabideetako dokumentazio-zerbitzuen analisia». In Agirreazaldeg, T. (ed.); Camacho, I. (ed.). *Dokumentazio zerbitzuak Euskal Herriko komunikabideetan*. Leioa: UPV/EHU, 2009. 19-40 orr.
- (2) Agirreazaldeg, T.; Ronco, M.; Camacho, I. «Gida: Euskal Herriko komunikabideetako dokumentazio-zerbitzuak». In *Dokumentazio zerbitzuak Euskal Herriko komunikabideetan*. Leioa: UPV/EHU, 2009. 273-326 orr.
- (3) Agirreazaldeg, T.; Ronco, M.; Camacho, I. «El desarrollo de la documentación en los medios de comunicación del País Vasco» [linean]. In Jornadas Españolas de Documentación (11. 2009. Zaragoza). *Fesabid 2009 infogestión*. [Madrid]: Fesabid, 2009, 175-182 orr. <http://www.fesabid.org/zaragoza2009/> [Kontsulta: 2009/07/12]

- (24) Mondragon Unibertsitateko liburutegia Dialnet-eko kidea da. Errioxako Unibertsitateko bibliotekak sortutako aurkibide elektronikoen datu basea da Dialnet.
- (25) Díez Carrera, C. «La formación de los archiveros, bibliotecarios y documentalistas en España desde sus orígenes hasta la actualidad: balance y perspectiva». *Boletín de ANABAD*, 1. zenb., 2003ko urtarrila-martxo, 123-138 orr.
- (26) Uriarte Gonzalo-Bilbao, E. «Informazioaren eta dokumentazioaren eremuko profesionalak Euskadin. Lanbidearen testuingurua eta duela gutxiko historia». In *Informazioa eta dokumentazioa Euskadin [baliabide elektronikoa]: profil profesionalaren analisisa* [Vitoria-Gasteiz]: ALDEE, 2005. 1 CD-ROM. Helbide honetan ere eskuragarri <http://www.aldee.org/cdi/>
- (27) Kerexeta Zulaika, R.; Murgia Arrese, I. «Los profesionales vascos de archivos, bibliotecas y centros de documentación». In *Informazioa eta dokumentazioa Euskadin [baliabide elektronikoa]: profil profesionalaren analisisa*. [Vitoria-Gasteiz]: ALDEE, 2005. 1 CD-ROM. Sarean ere eskuragarri <http://www.aldee.org/cdi/>
- (28) «La situación de las bibliotecas públicas en Navarra», *TK*, 18. zenb., 2006, abendua, 10. orr. Editorial. Helbide honetan ere eskura daiteke: <http://www.asnabi.com/revista-tk/revista-tk-18>